

HỌC VIỆN NÔNG NGHIỆP VIỆT NAM

ĐÀM THỊ HỆ

**SINH KẾ CỦA HỘ NÔNG DÂN DI CƯ TỰ DO TRÊN
ĐỊA BÀN TỈNH ĐẮK NÔNG**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ

NHÀ XUẤT BẢN ĐẠI HỌC NÔNG NGHIỆP – 2017

HỌC VIỆN NÔNG NGHIỆP VIỆT NAM

ĐÀM THỊ HỆ

SINH KẾ CỦA HỘ NÔNG DÂN DI CƯ TỰ DO TRÊN ĐỊA BÀN TỈNH ĐẮK NÔNG

Chuyên ngành: Kinh tế phát triển

Mã số: 62 31 01 05

Người hướng dẫn khoa học:

1. PGS.TS. Nguyễn Văn Tuấn

2. PGS.TS. Bùi Bằng Đoàn

HÀ NỘI – 2017

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi, các kết quả nghiên cứu được trình bày trong luận án là trung thực, khách quan và chưa từng dùng để bảo vệ lấy bất kỳ học vị nào.

Tôi xin cam đoan rằng mọi sự giúp đỡ cho việc thực hiện luận án đã được cảm ơn, các thông tin trích dẫn trong luận án này đều được chỉ rõ nguồn gốc.

Hà Nội, ngày... tháng... năm 2017

Tác giả luận án

Đàm Thị Hệ

LỜI CẢM ƠN

Trong suốt thời gian học tập, nghiên cứu và hoàn thành luận án, tôi đã nhận được sự hướng dẫn, chỉ bảo tận tình của các thầy cô giáo, sự giúp đỡ, động viên của bạn bè, đồng nghiệp và gia đình.

Nhân dịp hoàn thành luận án, cho phép tôi được bày tỏ lòng kính trọng và biết ơn sâu sắc đến PGS.TS. Nguyễn Văn Tuấn, PGS.TS. Bùi Bằng Đoàn, đã tận tình hướng dẫn, dành nhiều công sức, thời gian và tạo điều kiện cho tôi trong suốt quá trình học tập và thực hiện đề tài.

Tôi xin bày tỏ lòng biết ơn chân thành tới Ban Giám đốc, Ban Quản lý đào tạo, Khoa Kinh tế và Phát triển nông thôn, các thầy cô trong Bộ môn Phát triển nông thôn thuộc Học viện Nông nghiệp Việt Nam đã tận tình giúp đỡ tôi trong quá trình học tập, thực hiện đề tài và hoàn thành luận án.

Tôi xin chân thành cảm ơn lãnh đạo, cán bộ, công chức, viên chức Sở Khoa học và Công nghệ Đắk Nông, Ủy ban nhân dân thị xã Gia Nghĩa và Ủy ban nhân dân phường Nghĩa Phú (nơi tôi công tác), cảm ơn các cơ quan, ban, ngành có liên quan của tỉnh Đắk Nông, đồng thời, cảm ơn các tổ chức, cá nhân và người dân các huyện Đắk Song, Đắk G'long, huyện Tuy Đức (nơi thực hiện điều tra số liệu, thu thập thông tin) đã tận tình cung cấp thông tin, tài liệu, số liệu nghiên cứu, để tôi hoàn thành luận án này.

Xin chân thành cảm ơn gia đình, người thân, bạn bè, đồng nghiệp đã điều kiện thuận lợi, giúp đỡ, động viên, khuyến khích tôi hoàn thành luận án./.

Hà Nội, ngày ... tháng ... năm 2017

Nghiên cứu sinh

Đàm Thị Hệ

MỤC LỤC

Lời cam đoan.....	i
Lời cảm ơn	ii
Danh mục chữ viết tắt	vii
Danh mục bảng	viii
Danh mục hình	x
Trích yếu luận án.....	xi
Thesis abstract.....	xiii
Phần 1. Mở đầu	1
1.1. Tính cấp thiết của đề tài.....	1
1.2. Mục tiêu của đề tài.....	3
1.2.1. Mục tiêu chung	3
1.2.2. Mục tiêu cụ thể	4
1.3. Câu hỏi nghiên cứu	4
1.4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	4
1.4.1. Đối tượng nghiên cứu	4
1.4.2. Phạm vi nghiên cứu	4
1.5. Những đóng góp mới của đề tài.....	5
1.6. Ý nghĩa khoa học và thực tiễn của đề tài.....	6
Phần 2. Cơ sở lý luận và thực tiễn về sinh kế của hộ nông dân di cư tự do.....	7
2.1. Cơ sở lý luận	7
2.1.1. Một số khái niệm liên quan.....	7
2.1.2. Đặc điểm và sự cần thiết phải phát triển sinh kế cho hộ nông dân di cư tự do	24
2.1.3. Nội dung nghiên cứu sinh kế của hộ nông dân di cư tự do	29
2.1.4. Các yếu tố ảnh hưởng tới sinh kế của hộ nông dân di cư tự do.....	30
2.2. Cơ sở thực tiễn.....	33
2.2.1. Kinh nghiệm của một số nước trên thế giới về tăng cường sinh kế của hộ nông dân di cư tự do.....	33

2.2.2. Kinh nghiệm của một số địa phương trong nước về tăng cường sinh kế của hộ nông dân di cư tự do.....	36
2.2.3. Một số chính sách của nhà nước về vấn đề sinh kế cho hộ nông dân di cư tự do	40
2.2.4. Bài học kinh nghiệm cho tỉnh Đắk Nông trong tăng cường sinh kế của các hộ nông dân di cư tự do.....	42
2.2.5. Một số công trình nghiên cứu có liên quan đến đề tài	43
Tóm tắt phần 2	46
Phần 3. Phương pháp nghiên cứu.....	47
3.1. Đặc điểm cơ bản của tỉnh Đắk Nông	47
3.1.1. Các đặc điểm tự nhiên của tỉnh Đắk Nông	47
3.1.2. Đặc điểm kinh tế - xã hội của tỉnh Đắk Nông	51
3.1.3. Những thuận lợi và khó khăn trong phát triển kinh tế - xã hội của tỉnh Đắk Nông	56
3.2. Phương pháp tiếp cận và khung phân tích	57
3.2.1. Phương pháp tiếp cận.....	57
3.2.2. Khung phân tích.....	58
3.3. Phương pháp chọn điểm nghiên cứu và thu thập thông tin	58
3.3.1. Phương pháp chọn điểm nghiên cứu.....	58
3.3.2. Phương pháp thu thập thông tin.....	60
3.4. Phương pháp xử lý và phân tích thông tin	63
3.4.1. Phương pháp thống kê mô tả	63
3.4.2. Phương pháp thống kê so sánh	63
3.4.3. Phương pháp đánh giá chỉ số năng lực thích ứng (aci) và tính dễ bị tổn thương	63
3.4.4. Phương pháp phân tích swot.....	64
3.4.5. Phương pháp phân tích nhân tố khám phá.....	65
3.5. Hệ thống chỉ tiêu nghiên cứu.....	67
3.5.1. Nhóm chỉ tiêu về thực trạng di cư và đặc điểm của hộ di cư.....	67
3.5.2. Nhóm chỉ tiêu phản ánh hoạt động sinh kế và kết quả sinh kế của hộ	67
3.5.3. Nhóm các chỉ tiêu về yếu tố ảnh hưởng đến sinh kế của hộ nông dân di cư tự do	67
Tóm tắt phần 3	69

**Phần 4. Thực trạng sinh kế và các yếu tố ảnh hưởng đến sinh kế
của hộ nông dân di cư tự do trên địa bàn tỉnh Đắk Nông..... 70**

4.1. Thực trạng sinh kế của hộ nông dân di cư tự do trên địa bàn tỉnh Đắk Nông	70
4.1.1. Thực trạng di cư tự do của hộ nông dân đến tỉnh Đắk Nông.....	70
4.1.2. Thực trạng các hoạt động sinh kế của hộ nông dân di cư tự do trên địa bàn tỉnh Đắk Nông.....	74
4.1.3. Các mô hình và chiến lược sinh kế của các hộ nông dân di cư tự do trên địa bàn tỉnh Đắk Nông	83
4.1.4. Kết quả sinh kế của các hộ nông dân di cư tự do trên địa bàn tỉnh Đắk Nông.....	89
4.1.5. Đánh giá chung về sinh kế của các hộ nông dân di cư tự do trên địa bàn tỉnh Đắk Nông.....	99
4.2. Các yếu tố ảnh hưởng đến sinh kế của các hộ nông dân di cư tự do trên địa bàn tỉnh Đắk Nông	100
4.2.1. Ảnh hưởng của các nguồn lực sinh kế đến sinh kế của hộ nông dân di cư tự do	100
4.2.2. Ảnh hưởng của môi trường chính sách đến sinh kế của hộ nông dân di cư tự do	110
4.2.3. Ảnh hưởng của các yếu tố rủi ro bên ngoài đến sinh kế của hộ nông dân di cư tự do	116
4.2.4. Phân tích các yếu tố ảnh hưởng đến mức độ hài lòng của các hộ nông dân di cư tự do đối với cuộc sống.....	117
Tóm tắt phần 4	122

**Phần 5. Định hướng và giải pháp tăng cường sinh kế của hộ
nông dân di cư tự do trên địa bàn tỉnh Đắk Nông..... 124**

5.1. Căn cứ đề xuất định hướng và giải pháp tăng cường sinh kế của hộ nông dân di cư tự do trên địa bàn tỉnh Đắk Nông.....	124
5.2. Định hướng về tăng cường sinh kế của hộ nông dân di cư tự do trên địa bàn tỉnh Đắk Nông	128
5.2.1. Tiếp tục đẩy mạnh thực hiện chương trình giải quyết vấn đề di cư tự do trên địa bàn tỉnh và làm tốt công tác quản lý xã hội	128
5.2.2. Tăng cường áp dụng các chính sách hỗ trợ ổn định đời sống và phát triển sản xuất của hộ nông dân di cư tự do.....	128
5.2.3. Tăng cường hoạt động tuyên truyền, vận động để giảm hiện tượng di cư tự phát.....	129

5.3. Giải pháp tăng cường sinh kế của các hộ nông dân di cư tự do trên địa bàn tỉnh Đắk Nông.....	129
5.3.1. Tăng cường công tác tuyên truyền, vận động và nâng cao nhận thức cho các hộ nông dân di cư tự do trong tham gia các hoạt động xã hội và phát triển kinh tế tại địa phương	129
5.3.2. Hoàn thiện công tác quy hoạch, kế hoạch gắn với việc giải quyết vấn đề di cư tự do	130
5.3.3. Tăng cường đầu tư phát triển cơ sở hạ tầng kinh tế - xã hội nhằm cải thiện điều kiện phát triển sản xuất và đời sống của hộ nông dân di cư tự do trên địa bàn	132
5.3.4. Tăng cường công tác tập huấn chuyển giao tiến bộ kỹ thuật nhằm thúc đẩy phát triển sản xuất nông lâm nghiệp cho các hộ nông dân di cư tự do	133
5.3.5. Tăng cường nguồn vốn tín dụng cho các hộ nông dân di cư tự do tiếp cận và phát triển sản xuất góp phần cải thiện sinh kế.....	135
5.3.6. Tăng cường liên kết và thúc đẩy phát triển thị trường tiêu thụ các sản phẩm nông sản chủ lực cho các hộ nông dân di cư tự do trên địa bàn	137
5.3.7. Tăng cường hoạt động hỗ trợ phát triển giáo dục và đào tạo nghề cho các hộ nông dân di cư tự do.....	138
5.3.8. Tăng cường sự phối hợp giữa chính quyền nơi đi và nơi đến của hộ nông dân di cư tự do nhằm giảm lực lượng dân di cư tự phát	139
Tóm tắt phần 5	141
Phần 6. Kết luận và kiến nghị	142
6.1. Kết luận.....	142
6.2. Kiến nghị.....	144
6.2.1. Đối với nhà nước	144
6.2.2. Đối với các tỉnh có người đi di cư tự do	144
Danh mục các công trình công bố có liên quan đến luận án.....	145
Tài liệu tham khảo.....	146
Phụ lục.....	151

DANH MỤC CHỮ VIẾT TẮT

Từ viết tắt	Nghĩa tiếng Việt
ACI	Chỉ số năng lực thích ứng (Adaptability Index of Capability)
BQ	Bình quân
CN	Công nghiệp
CSXH	Chính sách xã hội
CHN	Cây hàng năm
DCTD	Di cư tự do
DFID	Cơ quan Phát triển Anh quốc (Department for International Development)
DV	Dịch vụ
ĐVT	Đơn vị tính
EFA	Phương pháp phân tích nhân tố khám phá (Exploratory Factor Analysis)
IFAD	Cơ quan tài trợ quốc tế về Phát triển nông nghiệp (International Fund for Agricultural Development)
KCN	Khu công nghiệp
KTXH	Kinh tế xã hội
LĐ	Lao động
MHSK	Mô hình sinh kế
NLSK	Nguồn lực sinh kế
NN	Nông nghiệp
NN&PTNT	Nông nghiệp và Phát triển nông thôn
NH	Ngân hàng
PRA	Đánh giá nhanh có sự tham gia (Participatory Rural Appraisal)
SH	Sinh hoạt
SWOT	Phương pháp phân tích điểm mạnh, điểm yếu, cơ hội và thách thức (Strength, weakness, opportunities, threats)
SX	Sản xuất
SXKD	Sản xuất kinh doanh
SXLN	Sản xuất lâm nghiệp
TD	Tín dụng
TMDV	Thương mại dịch vụ
TTCN	Tiểu thủ công nghiệp
UBND	Ủy ban nhân dân
VI	Chỉ số tính dễ tổn thương (Vulnerability index)

DANH MỤC BẢNG

STT	Tên bảng	Trang
	Bảng 3.1. Cơ cấu sử dụng đất tỉnh Đắk Nông năm 2015	50
	Bảng 3.2. Một số chỉ tiêu kinh tế - xã hội chủ yếu của tỉnh Đắk Nông năm 2015.....	55
	Bảng 3.3. Nguồn thu thập thông tin thứ cấp.....	60
	Bảng 3.4. Cơ cấu mẫu điều tra.....	62
	Bảng 3.5. Các nhân tố ảnh hưởng đến mức hài lòng với cuộc sống của các hộ di cư tự do trên địa bàn nghiên cứu.....	66
	Bảng 4.1. Thực trạng di cư tự do của hộ nông dân đến Đắk Nông theo giai đoạn.....	71
	Bảng 4.2. Thành phần dân tộc của hộ nông dân di cư tự do đến tỉnh Đắk Nông.....	72
	Bảng 4.3. Nguyên nhân di cư của các hộ nông dân điều tra.....	74
	Bảng 4.4. Các hoạt động sinh kế của hộ nông dân di cư tự do điều tra.....	75
	Bảng 4.5. Đặc điểm của các hộ nông dân di cư tự do thuộc mô hình sinh kế I.....	85
	Bảng 4.6. Đặc điểm của các hộ nông dân thuộc mô hình sinh kế II.....	86
	Bảng 4.7. Đặc điểm của các hộ nông dân thuộc mô hình sinh kế III	88
	Bảng 4.8. Thu nhập của các hộ nông dân di cư tự do phân theo loại mô hình sinh kế ở địa bàn nghiên cứu	90
	Bảng 4.9. Mức thu nhập của các hộ nông dân di cư tự do theo thời gian định cư	91
	Bảng 4.10. Cơ cấu thu nhập của các hộ nông dân di cư tự do theo nhóm dân tộc.....	93
	Bảng 4.11. Tình hình chi tiêu của hộ nông dân di cư tự do điều tra.....	94
	Bảng 4.12. Tổng hợp ý kiến tự đánh giá về điều kiện sống của các hộ nông dân di cư tự do	95
	Bảng 4.13a. Tổng hợp các chỉ tiêu về năng lực thích ứng của các hộ nông dân di cư tự do	96
	Bảng 4.13b. Tổng hợp các chỉ tiêu về năng lực thích ứng của các hộ nông dân di cư tự do	97